

מרחשוון התשס"ח

בס"ד

דרך ה' ודרך הצדקה והמשפט לפרשת וירא (ע"פ שיעורו של הרב יעקב מדון)

האנשים אל לוט עד מי לך פה חתן ובניך ובנותיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום:
(יג) פי משחתים אנחנו את המקום הזה פי גדלה צעקתם את פני יהוה וישלחנו יהוה לשחתה:

פשו התגלות באלוני ממרא

א. שיטת רש"י - לבקר את החולה

5. רש"י על בראשית י"ח א'
"וירא אליו - לבקר את החולה (ב"מ פו) אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למיתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומי"

5. רש"י בראשית י"ח ב'
והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות (ב"ר), תדע לך שכן כל הפרשה הוא מזכירן בלשון רבים ויאכלו ויאמרו אליו ובבשורה נאמר ויאמר שוב אשוב אליך ובהפיכת סדום הוא אומר כי לא אוכל לעשות דבר לבלתי הפכי (ב"ר) ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט הוא שנאמר ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך למדת שהאחד היה מציל .

6. רש"י על בראשית י"ח א'
"כחם היום - הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שלא להטריחו באורחים. ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים - הביא המלאכים עליו בדמות אנשים."

7. בראשית י"ט, כג-כד
"השמש יצא על הארץ... וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש, מאת ה' מן השמים"

8. מלאכי ג', יט-כ
"כי הנה היום בא בער כתנור, והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש, ולהט אותם היום הבא... וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה."

9. נדרים ח ע"ב
"דר' שמעון בן לקיש, דאמר: אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, שנאמר - וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו'."

10. מסכת שבת קכז ע"א
"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה."

ב. שיטת הרמב"ם והרשב"ם - לבשר לשרה

11. רשב"ם על בראשית פרק יח פסוק טז
(טז) ויקומו משם האנשים - שנים מהם הלכו לסדום כדכתיב ויבאו שני המלאכים סדומה, וגדול שבהם היה מדבר עם

1. בראשית י"ח

א וירא אליו יהוה, באלני ממרא; והוא ישב פתח-האהל, פחם היום.

ב וישא עיניו, וירא, והנה שלשה אנשים, נצבים עליו; וירא, וירץ לקראתם מפתח האהל, וישתחו, ארצה. (ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך:

2. בראשית פרק י"ז

(א) ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפניי והיה תמים: (ב) ואתנה בריתי ביני ובייך ואתנה אותך במאד מאד...: (ו) זאת בריתי אשר תשמרו ביני ובייכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר: (יא) ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני ובייכם:

3. בראשית י"ח

טז ויקמו משם האנשים, וישקפו על-פני סדם; ואברהם--הלך עמם, לשלחם.

יז ויהוה, אמר: המכסה אני מאברהם, אשר אני עשה. יח ואברהם--היו יהיה לגוי גדול, ונברכו-בו--כל, גויי הארץ. יט פי ידעתי, למען אשר יצנה את-בניו ואת-ביתו אחרי, ושמרו דרך יהוה, לעשות צדקה ומשפט--למען, הביא יהוה על-אברהם, את אשר-דבר, עליו.

כ ויאמר יהוה, זעקת סדם ועמרה כי-רבה; וחטאתם--כי כבדה, מאד. כא ארדה-נא וארא, הכצעקתה הבאה אלי עשו פלה; ואם-לא, אדעה.

כב ויפנו משם האנשים, וילכו סדמה; ואברהם--עודנו עמד, לפני יהוה. כג ויש אברהם, ויאמר: האף תספה, צדיק עם-רשע. כד אולי יש חמשים צדיקים, בתוך העיר; האף תספה ולא-תשא למקום, למען חמשים הצדיקים אשר בקרבך. כה חללה לך מעשת פדבר הזה, להמית צדיק עם-רשע, והיה כצדיק, כרשע; חללה לך--השפט כל-הארץ, לא יעשה משפט.

כו ויאמר יהוה, אם-אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר--ונשאתי לכל-המקום, בעבורם...

לב ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אן הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה:

לג וילך יהוה--כאשר פלה, לדבר אל-אברהם; ואברהם, שב למקומו.

4. בראשית פרק י"ט

(ו) וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו: (יא) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח: (יב) ויאמרו

מתי נחפץ גזר דינה של סדום - הבנת המפרשים

23. הרד"ק

"אף על פי שהכל גלוי וידוע לפניו יתברך, נכתב זה ללמד לבני אדם שלא ימהרו במשפטים".

24. הרמב"ן

"ועל דרך הפשט, מפני שרצה הקב"ה לגלות לאברהם עניין סדום ולהודיעו כי אין בהם עושה טוב".

25. רש"י י"ח, כא

"ואם עומדים במרדס - כלה אני עושה בהם. ואם לא יעמדו במרדן - אדעה" וכו'.

26. האברבנל

"ולכך שלח הקב"ה את מלאכיו שמה, לעשות ניסיון ובחינה, אם עשו בפועל אנשי סדום את אשר תיקנו לעשות ומה שהסכימו עליו אם לא, כי היה הדבר תלוי בבחירתם".

הויכוח על מספר הצדיקים

27. רש"י

אולי יש חמשים צדיקים - עשרה צדיקים לכל כרך וכרך כי ה' מקומות יש

התשחית בחמשה - והלא הן ט' לכל כרך ואתה צדיקו של עולם תצטרף עמהם

אולי ימצאון שם ארבעים - וימלטו ד' הכרכים וכן ל' יצילו ג' מהם או כ' יצילו ב' מהם או י' יצילו א' מהם

אולי ימצאון שם עשרה - על פחות לא בקש אמר דור המבול היו ח' נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם ועל ט' ע"י צירוף כבר בקש ולא מצא

28. ילק"ש וירא פ"ג

"רבי יהודה אומר: הכריזו בסדום, כל מי שהוא מחזיק בפת לחם לעני ואביון - ישרף באש. פלוטית, בתו של לוט, היתה נשואה לאחד מגדולי סדום. ראתה עני אחד מדוקר ברחוב העיר, ועגמה עליה נפשה. מה היתה עושה? בכל יום כשהיתה יוצאה לשאוב מים - היתה נותנת בכד שלה מכל מה שבביתה, ומאכלת לאותו עני. אמרו: מאין חי העני הזה? וכשידעו בדבר - הוציאוה לישרף. אמרה: רבון העולמים, עשה משפטי ודיני! ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד. באותה שעה אמר הקב"ה: ארדה נא [ואראה], אם צעקת הנערה הזאת עשו אנשי סדום - אהפוך יסודותיה למעלה. 'הכצעקתם' אינו אומר, אלא 'הכצעקתה'".

29. בראשית י"ט, כא-כב

"ויאמר אליו - הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה, לבלתי הפכי את העיר אשר דברת. מהר המלט שמה...".

30. בראשית י"ט, ט

"ויאמרו - גש הלאה, ויאמרו - האחד בא לגור וישפט שפוט, עתה נרע לך מהם".

"וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו. ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים מקטן ועד גדול, וילאו למצוא הפתח. ויאמרו האנשים אל לוט - עד מי לך פה, חתן ובניך ובנותיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום. כי משחתים אנחנו את המקום הזה".

אברהם. וזהו שכתב בו וה' אמר המכסה אני וגוי' וכן ואברהם עודנו עומד לפני ה'. פסוקים אלו מדברי שלישי:

ג. שיטת רבי יוסף בכור שור וסיעתו - לספר על סדום

12. האברבנל

"טעם המראה הזאת ותכליתה על דרך הפשט הוא להודיע לאברהם רשעת אנשי סדום וחטאתם, והכליה המעוותת לבה אליהם".

13. הנצי"ב ב'העמק דבר'

"שכך הוא רצונו יתברך, שיהא מצוה מעשית דוחה מצוה זו, שאין לה שיעור וזמן".

14. האברבנל

"כי הנה קודם זה, בהיותו ערל בשר, לא היה מגיע אליו רוח נבואה אלא במקום מיוחד ומוכן ובהכנות ידועות ובביטול החושים... אמנם אחר שנימול - היה כל כך דבק באלוהיו...".

מדוע נמלך ה' באברהם - שיטות המפרשים

15. בראשית י"ח, י"ט

"כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו"

א. שיטת רש"י - כי אברהם הוא הבעלים של הארץ

16. רש"י

"אשר אני עושה - בסדום לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו אני נתתי לו את הארץ הזאת וחמשה כרכין הללו שלו הן שנאמר גבול הכנעני מצידון וגו' בואכה סדומה ועמורה וגו', קראתי אותו אברהם אב המון גוים ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי"

ב. שיטת רוב האחרונים - להזהיר את צאצאי אברהם

מללכת בדרכי סדום

ג. שיטת הרמב"ן - להדגיש את מעלתו של אברהם

לאחר המילה

17. הרמב"ן

"ואברהם היו יהיה - ... והנכון, כי השם יתברך דבר בכבוד אברהם. אמר, הנה הוא עתיד להיות לגוי גדול ועצום, ויהיה זכרו בזרעו ובכל גווי הארץ לברכה, לכן לא אכסה ממנו, כי יאמרו הדורות הבאים, איך כיסה ממנו, או איך נתאכזר הצדיק על שכיניו החונים עליו ולא ריחם ולא התפלל עליהם כלל:

ד. הצעתו של הרב יעקב מדן

18. רש"י י"ח, א

"והוא יושב - יושב כתיב. בקש לעמוד, אמר לו הקב"ה: שב ואני אעמוד. ואתה סימן לבניך, שעתידי אני להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין, שנאמר א-לוהים נצב בעדת אל". - "בקרב א-להים ישפוט".

19. בראשית י"ח א'

"והוא יושב פתח האהל".

20. בראשית י"ט א'

"ולוט יושב בשער סדום".

21. רש"י

"אותו היום מינוהו שופט עליהם".

22. בראשית י"ח כ"ה

"השפט כל הארץ לא יעשה משפט!?",